

एस. गुरदयाल सिंग आणि इतर.

वि.

लुधियाना इम्प्रूव्हमेंट ट्रस्ट

एप्रिल २, १९९७

मा. जस्टिस के. रामास्वामी आणि डी. पी. वाधवा

पंजाब टाऊन डेव्हलपमेंट ऍक्ट, १९२२: कलम २४, २८ (२), ३६ आणि ४८.

भूसंपादन कायदा, १८९४ : कलम ४ (१) व १८.

भूसंपादन - अधिसूचना आणि घोषणा - संपादनाला आव्हान देणारी रिट - अधिसूचना आणि घोषणा अस्पष्ट असल्याची कारणे असंदिग्ध - हाय कोर्टने रिट नाकारले - सुप्रीम कोर्ट समोर अपील - सध्याच्या प्रकरणात जारी केलेली अधिसूचना नकाशाचे व विस्तृत आराखड्याचे अस्तित्व दर्शवते आणि आराखड्यात स्वारस्य असलेल्या व्यक्तींना तपासणीसाठी तपशीलवार योजना दर्शवते - केंद्रीय कायद्याच्या कलम ६ अंतर्गत प्रकाशित केलेल्या जाहीरनाम्यात याचा

पुनरुच्चार केला गेला होता - या परिस्थितीत एक आराखडा देखील या परिपत्रकास जोडला गेला, जरी अधिसूचनेत सार्वजनिक योजनेत उघड करण्यात आलेली नसली, तरी प्रस्तुत आराखडा अस्पष्ट आहे आणि तो रद्द होण्यास पात्र आहे, असे म्हणता येणार नाही.

तामिळनाडू राज्य वि. एल.एन. आयशनन, [१९९६] १ एससीसी २५० आणि तंटिल नाडू राज्य विरुद्ध ए. मोहनवनेद युसुफ, [१९९१] ४ एससीसी २२४, संदर्भित.

भूसंपादन — जमीनमालक - पर्यायी जागेसंबंधी हक्क - पिस्तादेवीच्या बाबतीत घालून दिलेला कायदा स्पष्ट आराखडा असल्याशिवाय सर्व प्रकरणांमध्ये समानपणे आणि यांत्रिकरित्या लागू करता येणार नाही.

उत्तर प्रदेश राज्य विरुद्ध पिस्ता देवी, [१९६६] ४ एससीसी २५१, संदर्भित ।

दिवाणी अपिलीय अधिकार क्षेत्र : नागरी अपील क्रमांक १९०५/१९८६.

१९८५ च्या सी.डब्ल्यू.पी.क्र.२५७५ मधील पंजाब व हरयाणा उच्च न्यायालयाच्या दिनांक २६.११.८५ च्या न्यायदान व आदेशावरून.

मनोज स्वरूप, विकास वशिष्ठ मिनाक्षी विज यांच्यावतीने, अपीलकर्त्यासाठी

रोहित अग्रवाल.आर. एस. सूरी यांच्यावतीने प्रतिवादीकरिता

न्यायालयाचा खालील आदेश देण्यात आला :

पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालय, चंदीगड च्या खंडपीठाने २६ नोव्हेंबर १९८५ रोजी सीडब्ल्यूपी क्रमांक २५७५/८५ मध्ये रिट याचिका फेटाळून लावताना दिलेल्या निकालातून हे अपील करण्यात आले आहे.

स्वीकृत स्थिती अशी आहे की प्रतिवादी-ट्रस्टने ४ सप्टेंबर १९७५ रोजी पंजाब शहर सुधारणा अधिनियम, १९२२ (थोडक्यात, 'कायदा') च्या कलम ३६ आणि ४८ अंतर्गत दोन अधिसूचना प्रकाशित केल्या होत्या, ज्या अनुक्रमे २०.१०.१९७२ आणि १९.०९.१९७५ रोजी भूसंपादन कायदा, १८९४ (थोडक्यात, 'केंद्रीय कायदा') च्या कलम ४ (१) अंतर्गत अधिसूचनेच्या समतुल्य आहेत, अधिनियमाच्या कलम ४१ (१) अन्वये जाहीरनाम्यात समाविष्ट केलेल्या परिसराच्या सर्वसाधारण नकाशासह कलम २४ अन्वये तयार केलेल्या योजनेत नमूद केलेल्या सीमांसह एकूण ०.३ एकर जमीन संपादित करणे जे केंद्रीय कायद्याच्या कलम ६ च्या समकक्ष आहे. केंद्रीय कायद्याच्या कलम ११ अन्वये चौकशी करून १९ जानेवारी १९७७ रोजी हा निर्णय देण्यात आला. त्यानंतर याचिकाकर्त्यांनी रेफरन्स मागितला. त्यानुसार कलम १८ अन्वये दिवाणी न्यायालयात रेफरन्स पाठवण्यात आला. १९८५ मध्ये याचिकाकर्त्यांनी अधिसूचना आणि घोषणा अस्पष्ट असल्याने हे अधिग्रहण कायद्याने चुकीचे आहे, या कारणास्तव जारी केलेली अधिसूचना आणि कलम ४१ अन्वये घोषणेला आव्हान देणारी रिट याचिका उच्च न्यायालयात दाखल केली.

वर म्हटल्याप्रमाणे उच्च न्यायालयाने ही रिट याचिका फेटाळून लावली. त्यामुळे विशेष याचिकेद्वारे हे अपील दाखल करण्यात आले आहे.

या न्यायालयाने नुकताच संपूर्ण खटल्याच्या कायद्याचा विचार केला आहे आणि तामिळ नाडू राज्य विरुद्ध एल एन कृष्णन . निल नाडू, १९९६१ १ एससीसी २५०, या खटल्यात निकाल दिला आहे कि, अस्पष्टतेच्या कारणास्तव अधिसूचना रद्द करता येणार नाही. त्यामध्ये कलम ४ (१) अन्वये अधिसूचनेत के. के. नगर पुढील विस्तार योजनेंतर्गत लोकसंख्येच्या विविध क्षेत्रांनी केलेल्या मागण्यांची पूर्तता करण्यासाठी गृहनिर्माण योजनेसाठी जमिनीची आवश्यकता असल्याचे सूचित केले आहे. ती योजना अस्पष्ट नसल्याचे आढळले आणि त्यामुळे ती अस्पष्ट असल्याच्या कारणास्तव रद्द करता आली नाही. या न्यायालयाने तामिळनाडू राज्य विरुद्ध ए. मोहनेद युसेजे [१९९१] ४ एससीसी २२४ मधील निकाल उलटवला आहे, ज्यात असे म्हटले आहे की सुधारित योजनेअंतर्गत सविस्तर योजना तयार केल्याशिवाय कलम ४ (१) अंतर्गत अधिसूचना बेकायदेशीर आहे. सद्यस्थितीत जारी करण्यात आलेल्या अधिसूचनेत आराखड्याचे अस्तित्व आणि योजनेत स्वारस्य असलेल्या व्यक्तींच्या तपासणीसाठी सविस्तर योजनेचे संकेत देण्यात आल्याचे दिसून येत आहे. त्याचा पुनरुच्चार केंद्रीय कायद्याच्या कलम ६ अन्वये प्रकाशित जाहीरनाम्यात करण्यात आला आहे. जाहीरनाम्यात एक योजनाही जोडण्यात आली होती. अशा परिस्थितीत अधिसूचनेत सार्वजनिक हेतू जाहीर करण्यात आलेला नसला, तरी ही योजनाच अस्पष्ट असून ती रद्द होण्यास पात्र आहे, असे म्हणता येणार नाही. त्याशिवाय १९ जानेवारी १९९७

रोजी हा अवॉर्ड जाहीर करण्यात आला आणि कलम १८ अन्वये रेफरन्सही मागण्यात आला आणि पाठवण्यात आला. अशा परिस्थितीत ८ वर्षांच्या विलंबानंतर रिट याचिका दाखल करण्यात आली आणि अपीलकर्त्यांनी न्यायालयाने दिलेला निकाल आणि मागितलेला दिलासा स्वीकारला. त्यानुसार उच्च न्यायालयाने ज्या अंतिम निष्कर्षपर्यंत मजल मारली आहे, त्यात हस्तक्षेपही करणे योग्य नाही, आणि यात आम्हाला कोणतीही बेकायदेशीरता आढळत नाही.

उत्तर प्रदेश विरुद्ध पिस्ता देवी, [१९८६] ४ एससीसी २५१ या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निर्णयाचा आधार घेत अपीलकर्त्यांना व्यावसायिक हेतूसाठी पर्यायी जागा वाटप करण्याचा अधिकार आहे, असा युक्तिवाद केला आहे. त्यामध्ये गृहनिर्माण विकासासाठी जमीन संपादित करण्यात आली आणि ज्या व्यक्तींच्या मालमत्ता विस्थापित होऊ शकत होत्या, त्यांना त्याअंतर्गत तयार केलेल्या योजनांअंतर्गत घरे उपलब्ध करून देण्याचे निर्देश देण्यात आले. जोपर्यंत योग्य अधिकारी कोणतीही स्पष्ट योजना आखत नाहीत आणि योजना कार्यान्वित होत नाही तोपर्यंत त्यातील सर्वसाधारण गुणोत्तर सर्व प्रकरणांमध्ये समान आणि यांत्रिकरित्या सर्वसामान्य निकष लावले जाऊ शकत नाहीत. अशा परिस्थितीत आम्ही यासंदर्भात कोणतेही स्पष्ट निर्देश देऊ शकत नाही. तथापि, जेव्हा अपीलकर्त्यांनी तक्रार केली, तेव्हा उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या प्रतिप्रतिज्ञापत्रात अशी कबुली देण्यात आली:

याचिकाकर्त्यांना त्यांच्या अधिग्रहित जमिनीच्या बदल्यात स्थानिक विस्थापित व्यक्ती म्हणून भूखंड मिळू शकतो.

वरील विधान लक्षात घेता, अपीलकर्त्यांना प्रतिवादींना अर्ज करणे खुले असेल आणि ते योजनेनुसार विचार करतील.

त्यानुसार वरील निरीक्षणांसह अपील फेटाळले आहे. खर्च नाही.

अपील फेटाळले .

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X